

alimara

REVISTA DE TREBALL SOCIAL

NÚMERO 47 / SEGONA ÈPOCA / JUNY 2001

**Consell
de Mallorca**

alimara

Núm. 47

Segona època, juny 2001

Edita: Consell Insular de Mallorca
Departament de Serveis Socials
General Riera, 67
07010 Palma
Tel: (971) 76 07 62
Fax: (971) 76 19 52

Equip editor: Jaume Mateu Martí
Catalina García Garí
(En aquest número hi ha col·laborat el
Servei de Protecció al Menor i Atenció a la Família)

Portada: Joguines II (original 23 x 40 cm)
Jordi Miralles i Hostalot

Maquetació
i impressió: Esment, centre especial de treball d'Amadip

Dipòsit legal: PM-128-1987

Els articles d'aquesta revista expressen únicament l'opinió dels seus autors.

«UN PONT CAP A LA VIDA ADULTA»

Un camí per a l'emancipació dels joves procedents de la xarxa de protecció de Menors

Laura Bosch Torres,
educadora del Programa d'Emancipació del GREC

INTRODUCCIÓ

El programa d'Emancipació «Un pont per a la vida adulta» complirà tres anys el mes de juliol, període en el qual hem atès un total de 33 joves, tots procedents de la xarxa de protecció de menors.

Està finançat pel Consell Insular de Mallorca, l'Obra Social de «Sa Nostra» i el Ministeri de Treball i Afers Socials.

El programa sorgeix de la necessitat d'atendre els joves que, una vegada han passat per la xarxa de protecció de menors, arriben a la majoria d'edat sense haver assolit la maduresa suficient per dur una vida autònoma.

Per assolir aquest objectiu es fa el seguiment personal del jove i la coordinació amb els recursos comunitaris necessaris per assolir el que pretenem.

En aquest moment, l'equip està format per tres educadors i una coordinadora, atenent una mitjana de 9 casos per professional. Un dels educadors, a més a més d'atendre els joves, gestiona el pis pont que el programa va inaugurar el mes de setembre i que actualment alberga un jove dels que atenem en el Programa.

Els objectius generals del programa són:

1. Consolidar el procés d'autonomia i maduració personal del jove
2. Facilitar la integració social de forma normalitzada.

Els objectius específics serien:

1. Prendre consciència de les dificultats que impedeixen una integració social normalitzada.
2. Disposar d'un lloc on viure.
3. Adquirir les habilitats personals i socials que li permetin relacionar-se adequadament amb el seu entorn.
4. Inserir-se en el món laboral.
5. Prendre consciència de les conseqüències dels comportaments delictius.
6. Aprendre a ocupar el seu temps disponible.

CARACTERÍSTIQUES DE LA POBLACIÓ ATESA

Joves d'ambdós sexes majors de 16 anys que estan o han passat pel sistema de protecció de menors amb mesura d'internament i que acaben el seu procés en el circuit de protecció.

Ens adreçam a aquells joves que, per les raons que siguin —impossibilitat o no conveniència del retorn familiar, immaduresa personal, etc.— no tenen garantida la seva plena autonomia i integració social un cop acabada la mesura de protecció.

En total hem atès 33 joves d'entre 16 i 22 anys en el moment d'ingrés al programa. Actualment fem seguiment a joves que ja han fet els 24 anys i que encara necessiten suport per viure de manera autònoma.

D'aquests 33, 22 són al·lots i 11 són al·lotes.

En general, podem dir que el perfil dels joves que atenem respon als trets següents:

- Manca de referents afectius que facilitin el procés de sortida del centre i l'inici d'una vida autònoma.
- Nivell de maduresa personal inferior al que correspon per edat cronològica.
- Manca de formació per a la inserció al mercat laboral.
- Relacions amb iguals escasses o inexistents. En alguns casos fins i tot perjudicials.
- Dificultat per establir noves relacions personals en general.
- Manca d'habilitats socials.
- Baixa autoestima.
- Dificultats per assumir, acceptar i acarar la seva situació.

Però també hi ha el perfil del jove que és capaç de sortir-se'n per ell mateix amb una petita empenya des del programa i amb un període de seguiment molt breu.

Ens trobam, a més, amb un segment de població important de joves immigrants o fills de famílies immigrants residents a Mallorca que comprèn 9 joves del programa, el que significa un 25% de la població atesa. Aquest col·lectiu presenta, en general, algunes característiques que es poden resumir en:

- Dificultats d'idioma per parlar, llegir i escriure.
- Problemes en la situació de regularització dels permisos de treball i residència.
- Falses expectatives quant a la inserció al mercat laboral. Vénen amb la idea que treballar i aconseguir un bon sou és més fàcil del que realment és.
- Desarelament que s'agreuja una vegada surten dels centres, ja que aquí es troben en una cultura i societats molt diferents a les de procedència.
- En alguns casos, els assumptes pendents amb la justícia agreugen la situació i dificulten la seva regularització o la impossibiliten, amb la qual cosa ens trobam amb joves que durant un any han de viure de les ajudes econòmiques que poden rebre a través dels Serveis Socials d'Atenció Primària.

De tot l'anterior es desprenen una sèrie de **necessitats** que els al·lots atesos des del programa d'Emancipació presenten i que globalment es poden definir de la següent manera:

1. En l'àrea personal:
 - Problemes de salut mental. Necessitat de compensar la malaltia psíquica.
 - Clarificar l'economia. Necessitat de controlar les despeses.
 - Necessitat de referents afectius i adults.
 - Manca de projecte de vida i futur realista.
 - Dificultats per aprofitar el temps lliure disponible. Necessitat d'orientació i acompanyament en aquest aspecte.
 - Necessitat d'organització horària en la vida quotidiana.
 - Problemes amb toxicomanies.
 - Manca d'hàbits alimentaris
 - Immigrants: necessitat d'orientació en el tràmits burocràtics i acompanyament per a la seva integració a la vida normalitzada.
 - Manca d'autonomia personal.
2. En l'àrea de vivenda
 - Els joves sol·liciten acompanyament en la recerca de vivenda per diferents raons:
 - Malestar amb els familiars

- Major autonomia personal.
 - Ajuda econòmica i institucional per fer front a un canvi de vivenda
3. En l'àrea laboral:
- Necessitat d'inserció laboral.
 - Necessitat d'orientació en la recerca i en la inserció.
 - Presenten dificultats per mantenir les feines i per resoldre els conflictes que els poden sorgir.

Quant a la procedència dels casos, podem dir que:

- 4 han estat derivats per l'UDSE
- 8 de l'antiga llar per a al·lots de Natzaret
- 1 de Llars del Temple
- 7 del Centre Educatiu Illa per a al·lots
- 2 del centre Padre Montalvo
- 1 de Llars del Menor del Consell Insular
- 4 de la llar per a al·lots del GREC
- 2 de la Secció d'Infància i Família del CIM
- 2 del Pinaret
- 1 del Servei de Protecció de Menors del CIM
- 1 per altres vies diferents a les anteriors.

Els casos que ens han estat derivats per l'anterior Unitat de Diagnòstic i Seguiment són d'anys propers a la majoria d'edat amb els qual es podia treballar, ja, una sortida del centre per a la vida independent amb seguiment des del programa, a comptes de passar a integrar-se a un altre centre de la xarxa de protecció de menors.

SISTEMES DE DERIVACIÓ I CRITERIS D'INTERVENCIÓ

Els casos ens vénen derivats a través de tres sistemes:

1. Directament des del centre o llar de protecció de menors, a través d'una reunió amb els professionals, quan el jove té edat per treballar i es parla, en el seu projecte educatiu, de preparar-se per a la sortida del centre.
 - En aquests casos s'estableix un pla de treball conjuntament entre el professional del centre i els educadors del programa d'emancipació per concretar en quina àrea començam a intervenir i com establim el vincle educatiu amb el jove.
 - També es dona el cas de joves que s'adrecen directament als educadors del programa quan anam a fer visites al centre, mostrant interès per entrar a participar-hi. En qualsevol cas, ens reunim amb els professionals de referència per establir el pla de treball.
 - Quan tenim el cas definit, es concreta més la nostra intervenció a través d'una reunió conjunta en la qual, a més a més, hi participa un professional de l'equip de Seguiment del Servei de Protecció de Menors del Consell de Mallorca.
2. Des de l'equip de Seguiment de Protecció de Menors, quan el jove està en situació de risc convivint amb la família i necessita el suport del programa per afrontar l'emancipació fora de l'àmbit familiar.
 - En aquest cas, el jove no resideix a cap centre i el professional de referència pertany a l'equip de Seguiment, però també hi ha altres professionals que intervenen en el cas, com poden ser educadors dels centres de Serveis Socials. En aquests casos es fan reunions amb tots els professionals implicats per establir i definir àrees d'intervenció i clarificar el paper de l'educador del nostre programa.

3. Des d'atenció primària, o altres serveis que hagin tingut contacte amb el jove i hagin detectat que té o ha tingut expedient obert a Protecció de Menors. En aquest cas, abans d'establir un pla de treball es presenta el programa al jove i se li ofereix l'ajuda. S'espera que sigui el jove qui estableixi relació amb els educadors del nostre programa perquè nosaltres ens basam en la voluntat del jove per entrar a participar en el Programa.

A partir que el jove es posa en contacte amb nosaltres, s'inicia un treball conjunt amb els serveis que hi intervenen i s'estableix un pla de treball.

Quant als **criteris d'intervenció**, podem assenyalar com a més importants els següents:

1. És primordial que el jove tingui consciència de la seva pròpia situació, que l'accepti i que vegi en el nostre programa un suport per sortir-se'n.
2. Per tant, ha de fer una demanda d'ajuda al programa. Hem de ressaltar que el jove ha de participar voluntàriament en les activitats del programa. Si es detecta que el jove es veu forçat per altres serveis a participar-hi, procuram motivar-lo perquè hi continuï però sense imposar-li cap PEI ni cap condició de permanència.
3. S'ha d'establir vincle amb l'educador.
4. Si són menors residents a centres, hi ha d'haver una proposta de pla de treball i un informe previ del Servei de Protecció de Menors o del centre on resideix el menor.
5. El jove ha de tenir possibilitat d'inserció al mercat laboral, condició que no sempre es compleix en el cas dels menors immigrants, ja que en la majoria d'ocasions no tenen la documentació en regla.
6. Tots aquests criteris podem dir que es resumeixen en un: que els joves es trobin en una fase de mínima maduresa per afrontar l'emancipació.

En el cas que aquest mínim no existeixi, no ens negam a mantenir el contacte amb el jove, però diguem que no hi ha intervenció més enllà de la motivació per al futur immediat.

Per altra banda, els criteris per entrar a viure al pis d'emancipació són, a més a més dels anteriors:

- Que s'hagi establert vincle amb l'educador del programa d'emancipació que dugui el cas.
- Que el jove estigui en procés d'acceptació de la situació.
- Que demostrï interès per integrar-se en el projecte del pis.
- Que compleixi, a més a més, el reglament de funcionament del pis amb els objectius establerts en el seu Projecte Educatiu Individual.

METODOLOGIA DE TREBALL

Es va començar a intervenir amb joves que havien sortit d'un centre de protecció de menors a partir de l'any 1995 i amb els quals es va contactar arran d'un estudi de necessitats iniciat el juliol de 1998.

A partir de 1999 es començà el treball amb joves derivats de centres de protecció de menors en fase d'emancipació. S'inicia el contacte a partir de la derivació del professional de referència i s'estableix el vincle educatiu quan es considera que el jove entra en la fase de preparació per sortir del centre o de la llar.

A partir de la nostra pròpia experiència hem pogut constatar que és millor iniciar el contacte amb el jove quan encara resideix en el centre, de manera que la figura de l'educador d'emancipació li resulti més familiar quan compleixi els 18 anys i hagi d'abandonar el centre. Per aquest fi, els educadors del programa feim visites periòdiques als centres,

especialment als que alberguen adolescents, de manera que ens coneguïn abans d'iniciar la fase d'emancipació. Aquestes visites solen ser a l'hora del dinar, quan podem trobar la majoria dels menors i és més fàcil establir una relació. A la vegada, aquest sistema ha facilitat als educadors dels centres l'inici d'aquesta fase d'acomiadament del centre, ja que s'ha descarregat més aquesta tasca en l'educador d'emancipació i s'han relaxat les tensions que aquesta situació suposa tant per al menor com per al centre mateix.

Semestralment fem, també, un sondeig del casos que han ingressat entre l'Equip de Seguiment i els centres de primera acollida per entreveure les perspectives de feina durant l'any i així poder fer una previsió dels casos que haurem d'atendre a curt, mitjà i llarg termini.

Les activitats que realitzam amb ells són, especialment, tutories individuals on abordam en un principi la motivació cap a la participació en el programa. A mitjà termini intervenim en àrees concretes, especialment la personal: augment de l'autoestima, reforç de les potències i acceptació de la pròpia situació. Per abordar les altres àrees, hem començat a fer ús dels recursos existents a la comunitat i fer feina en xarxa per tal de poder-nos centrar més en l'establiment i manteniment del vincle educatiu i afectiu. Si el jove ens té com a referent adult, hem constatat que tota la feina ens resulta molt més profitosa i el jove se sent més motivat vers el seu propi projecte de vida.

La periodicitat d'aquestes tutories depèn de la relació existent entre educador i jove, de les necessitats del jove i del moment vivencial pel qual està passant. En els casos de seguiment alt, aquestes tutories es poden dur a terme cada setmana, o quinzenalment, i normalment s'estableixen de mutu acord entre les dues parts.

Si hi ha professionals que intervenen en el cas, també es mantenen reunions de coordinació per repartir les funcions de cadascú. En el cas que el jove estigui en un centre, es va informant puntualment del que s'ha fet i de les passes que va donant el procés del jove per tal que les intervencions per ambdues parts siguin el més coherents possibles, tot i que cadascú intervé en àrees diferents, però interrelacionades entre si.

Quan el jove ha d'entrar en el pis d'emancipació, es fa una valoració molt acurada de la seva situació i l'equip decideix si és o no bon moment per a aquesta entrada. Una vegada s'ha decidit que pot entrar, l'educador de referència elabora un PEI conjuntament amb l'al·lot i s'informa al responsable del pis de manera que pugui efectuar el seguiment del jove.

Una altra activitat que realitzam són les sessions del Grup d'Ajuda Mútua a les quals hi convidam tots els joves integrants del programa perquè es coneguïn i comparteixin les seves pors i vivències de cara a l'emancipació. Normalment, el centre d'interès per a aquestes reunions són les celebracions dels aniversaris o les emancipacions d'algun integrant del grup. Generalment, aquestes reunions tenen bona acollida i són un espai on els educadors i els joves podem abordar els temes que més ens preocupen d'una manera relaxada i informal. Serveixen, a més, per ocupar el temps lliure dels joves i per aprendre a organitzar un dinar o un sopar a casa. No tenen una periodicitat fixa: es fan d'acord amb les dates i les demandes dels al·lots.

Enguany ens estam plantejant especialitzar-nos una mica més en l'atenció als menors immigrants, ja que hem atès un alt percentatge de joves estrangers i hem vist que les seves necessitats són diferents de les dels altres joves, sobretot a l'hora d'incorporar-se al mercat laboral.

En aquest sentit, hem establert una via directa amb l'Oficina Única d'Estrangeria per solucionar els problemes burocràtics d'aquells que assoleixen la majoria d'edat. Des d'aquí volem fer palès que aquest és un àmbit nou amb el qual ens veurem obligats a fer feina de cada vegada més perquè els casos de menors no acompanyats i de fills de famílies immigrants augmenta als centres de primera acollida i als de protecció de menors en general.